การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติ
Change of Cultural Contents in French Methods as a Foreign Language Used for Foreigner Students

ชนยา ด่านสวัสดิ์ [1]
Chanaya Darnsawasdi
สิรจิตต์ เดชอมรชัย [2]
Sirajit Dejamonchai
จุฑามาศ ประมูลมาก [3]
Juthamas Pramoolmak

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติ แบบเรียนที่นำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นแบบเรียนที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ในประเทศฝรั่งเศสในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2005 ถึง 2009 ในระดับ A1 และ A2 ซึ่งเป็นระดับเริ่มต้นตามกรอบสหภาพยุโรป จำนวน 8 เล่ม ได้แก่ Entrée en matière I, Festival I, Métro Saint-Michel I, Métro Saint-Michel II, Alors? I, Echo I, Ici II และ Scénario I ผลจากการวิเคราะห์พบว่ามีหัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในแบบเรียนยุคเก่า ได้แก่ รูปแบบของครอบครัวยุคใหม่ เทคโนโลยีสมัยใหม่ สิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี การแบ่งแยก ปัญหาผู้อพยพ ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมและชีวิตนักศึกษาต่างชาติในประเทศฝรั่งเศส เนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสภาพสังคมของประเทศฝรั่งเศสที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนั้น ยังมีการนำเสนอหัวข้อเนื้อหาเกี่ยวกับสหภาพยุโรปและประชาคมโลกผู้พูดภาษาฝรั่งเศสอย่างเด่นชัดมากขึ้น เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสมีนโยบายในการดำรงรักษาภาษาฝรั่งเศส รวมทั้งเผยแพร่วัฒนธรรมฝรั่งเศสให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผลจากการศึกษาครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นบทบาทและความสำคัญของการแพร่กระจายของพื้นที่เชิงวัฒนธรรมของประเทศฝรั่งเศส

---

[1] *อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
[2] *ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
[3] *อาจารย์ประจำโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

ABSTRACT

The purpose of this research was to explore and analyse a change of cultural contents in materials for teaching French as a foreign language. The sampling in this study included eight selected teaching materials/textbooks that were published during 2005-2009: Entrée en matière I, Festival I, Métro Saint-Michel I, Métro Saint-Michel II, Alors? I, Echo I, Ici II and Scénario I, which targeted at the beginner learners of French, i.e. the A1 and A2 levels as defined by the European Council. The results showed that some new cultural topics were found in these materials, such as a new family-style, new technologies, human rights, women rights, discrimination, immigrants' problems, cultural differences, and foreign students' life in France. The trend of these cultural topics refers to social and cultural change in France. Also, the results indicated that cultural topics about European Union and Francophone Countries were strongly presented in these methods as France has a policy to conserve French language as well as spread its own language and culture worldwide. The analysis in this study reflected the role and importance of cultural spatial diffusion of France.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวการณ์ของโลกปัจจุบันนี้มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อหรือพบปะกับผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม มนุษย์จึงต้องเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมต่างๆ และยอมรับในความแตกต่างนั้นๆ รวมทั้งพัฒนาตนให้เป็นผู้มีประสิทธิภาพในการสื่อสารต่างวัฒนธรรม การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงเป็นข้อได้เปรียบอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ผู้คน สังคม และแนวความคิดจากหลากหลายวัฒนธรรม เนื่องจากการเรียนภาษานั้นมิใช่จำกัดเนื้อหาสาระอยู่ที่การเรียนกฎไวยากรณ์เท่านั้น แต่ต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงวิถีชีวิต แนวคิด ความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษานั้นๆ ด้วย ดังนั้นการสอนภาษาต่างประเทศใดๆ ก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ ครู อาจารย์ผู้สอนจะละเลยเสียมิได้ก็คือหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรม ดังที่สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532) กล่าวว่าถ้าหากไม่สอนวัฒนธรรมควบคู่กันไปกับการสอนภาษาก็เหมือนกับเราสอนสัญลักษณ์ที่ไม่มีความหมายนั่นเอง ดังปรากฏในแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารในปัจจุบัน การใช้ภาษาในการสื่อความหมายกับผู้อื่นนั้นจะต้องรู้กฎทางสังคม (social rules) คือเข้าใจกฎการพูด (rules of speaking) มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม (sociocultural competence) ตลอดจนมีความรู้ว่าเจ้าของภาษาจะพูดอย่างไรในบริบทต่างๆ (probability rules occurance) อันเป็นพื้นฐานความรู้ในการเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม (appropriate words) ในบริบททางสังคม (social-context) นอกจากนั้นผู้ที่สื่อความหมายจะต้องรู้จักใช้ศักยภาพในการเลือกความหมาย (meaning potential) มาใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่จะสื่อ

ความหมายด้วย (สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532; Littlewood, 1981) ดังนั้นหากไม่สนใจเรื่องวัฒนธรรมและสังคมและไม่มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของภาษาที่เหมาะสมกับความสัมพันธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการสื่อความหมายย่อมเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการใช้ภาษาให้มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการบรรจุหัวข้อความรู้ทางวัฒนธรรมไว้เป็นจุดประสงค์หนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในทุกระดับ โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตของชนชาติเจ้าของภาษาให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างเพื่อเข้าใจเขาและรู้จักตัวเรา นอกจากนี้ความรู้ทางวัฒนธรรมยังมีประโยชน์กับผู้เรียนทำให้เรียนภาษาได้ง่ายขึ้น ทำให้อยากค้นคว้าแสวงหาความรู้มากขึ้น ยอมรับผู้อื่นมากขึ้นทั้งด้านความคิดและพฤติกรรม รู้จักผู้อื่นด้วยวิธีที่ถูกต้อง โดยปราศจากอคติ เป็นการลดความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่เชื้อชาติของตน และรู้จักมองสังคมได้กว้างขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมของชนชาติอื่นและทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ ปลูกฝังความเข้าใจในการตีความ การอ้างอิงทางวัฒนธรรม ค่านิยม และทัศนคติของเจ้าของภาษา (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, 2519; Allen & Valette, 1977)

การจัดกลุ่มเนื้อหาทางวัฒนธรรมในชั้นเรียนภาษาต่างประเทศมี 2 ส่วนคือ 1) *Civilisation quotidienne* ได้แก่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น ข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง แฟชั่น ฯลฯ เนื้อหาวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนี้จะเปลี่ยนแปลงและล้าสมัยเร็ว และ 2) *Fonds culturels stables* ได้แก่ สิ่งที่มีแล้วในสังคมนั้นๆ เช่น ศิลปะ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ประเพณี เนื้อหาวัฒนธรรมนี้จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาจจะเจริญขึ้น (สอางค์ มะลิกุล, 2535) อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคมโลกที่มีผลต่อพื้นที่เชิงวัฒนธรรมได้ทวีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวเป็นสหภาพยุโรปก็ได้เอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการกำหนดเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติด้วยเช่นกัน (Béacco, 2007; Martin & Nakayama, 2007)

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งหากจะได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนภาษาต่างประเทศที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวัฒนธรรมภาษาต่างประเทศในบริบทของประเทศไทยมาบ้างแล้ว ดังเช่นงานวิจัยในระดับมัธยมศึกษา รัศมี จิ๋วเจียม (2538) ได้ทำการวิเคราะห์แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสชุด Méthode Orange เล่ม 1, 2 และ 3 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อดูความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยวิเคราะห์เนื้อหาทางด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ อารยธรรม ผลจากการวิเคราะห์พบว่าจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสชุด Méthode Orange สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 มีเนื้อหาเหมาะสมที่จะนำไปใช้สอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งด้านเนื้อหา คำศัพท์ ไวยากรณ์ และเนื้อหาทางอารยธรรม อีกทั้งหนังสือเรียนชุดนี้ยังสอดคล้องกับแนวโน้มการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วย

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในระดับอุดมศึกษา กัณฑาทิพย์ สิงหะเนติ และผ่าน บาลโพธิ์ (2526, อ้างถึงใน สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532: 17) ได้วิจัยเรื่องการสร้างมิติสัมพันธ์การใช้ภาษาเพื่อการเรียนการสอนและการทดสอบภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ และการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาแบบมหภาษา เพื่อทดสอบความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา โดยประชากรวิจัยเป็นนิสิตระดับบัณฑิตและระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 360 คน ปรากฏผลว่าองค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคมทั้ง 11 องค์ประกอบมีความสำคัญมากในการสื่อความหมาย และมีลำดับความสามารถในการทำนายความรู้ทางด้านวัฒนธรรมและสังคมเกี่ยวกับภาษาต่างกัน ตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) Various communicative functions 2) Proper choice of words/sentences within certain situation 3) Holidays and celebration 4) Distinguishing types of information 5) Tones, feeling and attitudes 6) Dairy pastime use 7) Association with places 8) Sources of information 9) Role relationship 10) Rhetorical device in literature 11) Cultural specificity about names

นอกจากนี้ ภรรดา ทามุระ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่องภาพของประเทศเยอรมนีที่นำเสนอในตำราเรียนภาษาเยอรมันเบื้องต้น เพื่อศึกษาว่าผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนีในแง่มุมต่างๆ ที่นำเสนอในตำราเรียนมากน้อยเพียงไร และมีปัจจัยใดบ้างที่อาจเป็นอุปสรรคในการสื่อเนื้อหาดังกล่าว โดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้เรียนและผู้สอนจากสถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน (สถาบันเกอเธ่) และวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจคือแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนีที่ปรากฏในหนังสือเรียนชุด Themen I, II และ Zertifikatsband ทั้ง 3 ระดับ ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมผู้เรียนทั้ง 3 ระดับได้รับความรู้และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนีมาใช้ได้เฉลี่ยเพียง 1 ใน 3 ของความรู้ที่ได้รับในชั้นเรียนทั้งหมด โดยสามารถตอบคำถามหมวดที่เกี่ยวกับสังคมและความเป็นอยู่ในประเทศเยอรมนีได้มากที่สุด ด้านผู้สอนพบว่าสามารถตอบคำถามหมวดที่เกี่ยวกับสังคมและความเป็นอยู่ในประเทศเยอรมนีได้มากที่สุดเช่นเดียวกับผู้เรียน รองลงมาได้แก่ความรู้ทั่วไปและคำถามเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าระดับความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับประเทศเยอรมนีที่สื่อผ่านหนังสือแบบเรียนชุดดังกล่าวยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ โดยมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนีในแต่ละหัวข้อให้ชัดเจนและน่าสนใจมากขึ้น ควรให้ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาหลักในชั้นเรียน และให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสื่อความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนเยอรมันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว ติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับคนเยอรมันได้อย่างดีที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้ด้านวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสที่มีมาก่อนหน้านี้นั้นเป็นงานวิจัยที่ทำขึ้นใน พ.ศ. 2538 และแบบเรียน Méthode Orange ที่ใช้ในการศึกษานั้นก็เป็นแบบเรียนในยุคแรกๆ ของ Approche communicative ซึ่งในปัจจุบันนี้สำนักพิมพ์ต่างๆ ได้มีการผลิตจำหน่ายและเผยแพร่แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติอย่างหลากหลาย ภายใต้บริบทของการรวมยุโรปและการให้ความสำคัญกับประชาคมโลกผู้พูดภาษาฝรั่งเศส ดังนั้นจึงควรได้มีการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อวงการการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับประเทศฝรั่งเศสในฐานะสมาชิกสหภาพยุโรปและประชาคมโลกผู้พูดภาษาฝรั่งเศส

2. ใช้เป็นแนวทางในการผลิตตำรา เอกสารการสอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศรวมทั้งสื่อการเรียนการสอนวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการสอนภาษาฝรั่งเศสในปัจจุบัน

3. เป็นแนวทางสำหรับครู อาจารย์ ผู้สอนภาษาฝรั่งเศสและภาษาต่างประเทศอื่นๆ ในการวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนภาษาต่างประเทศสำหรับชาวต่างชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสในครั้งนี้ เป็นแบบเรียนที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาที่สอง (L2) หรือภาษาต่างประเทศ (LE) โดยเน้นการวิเคราะห์แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ในประเทศฝรั่งเศส ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2005 ถึง 2009 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อวงการการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในปัจจุบัน

2. แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ยึดเป้าหมายและการแบ่งระดับการใช้ภาษาตามกรอบมาตรฐานสากลสำหรับการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ที่กำหนดโดยสหภาพยุโรป (Cadre européen commun de référence pour les langues) โดยเลือกวิเคราะห์แบบเรียนในระดับ A1 และ A2 ซึ่งเป็นระดับเริ่มต้นตามกรอบสหภาพยุโรป เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ต่อยอดในระดับต่อ ๆ ไป

ทฤษฎีและหลักการ

1. ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม"

วัฒนธรรม (culture) เป็นศัพท์บัญญัติที่พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงบัญญัติศัพท์จากภาษาอังกฤษสำหรับใช้ในภาคภาษาไทยใน พ.ศ.2485 จนเป็นที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย ตามมูลศัพท์ หมายถึง ภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงาม ได้แก่ มรดกของสังคม ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวม มีทั้งของที่เป็นวัตถุ ความรู้ ความเชื่อถือ ศิลปะ ศีลธรรม นิติธรรม ประเพณีและอุปนิสัย ตามนิยามขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) "วัฒนธรรม" หมายถึงวิถีชีวิตของคนที่เกิดจากกระบวนการอันซับซ้อนทางสังคมหรือกลุ่มชน โดยรวมเอามิติทางด้านจิตใจ วัตถุ ภูมิปัญญาและอารมณ์เข้าไว้ด้วยกันจนเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น วัฒนธรรมมิได้ครอบคลุมเฉพาะศิลปะและวรรณคดีเท่านั้น แต่ยังคลุมไปถึงวิธีดำเนินชีวิตที่หลากหลาย สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ระบบ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของมนุษย์ รวมทั้งความงอกงามทางด้านวัฒนธรรมและสติปัญญาด้วย วัฒนธรรมจึงมีทั้งเรื่องที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้และเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ (ธำรง บัวศรี, 2542) ทางด้านสาขาวิชาภูมิศาสตร์วัฒนธรรมนั้น อธิบายความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ว่าหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์รังสรรค์ขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถถ่ายทอดทางสังคมจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น วิถีชีวิต สัญลักษณ์ ความเชื่อ รวมถึงค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม ความคาดหวังและนิสัยที่ผู้คนมีอยู่ร่วมกัน (Jones et al., 2004) ในทำนองเดียวกับนักสังคมวิทยาที่ให้ความหมายว่าวัฒนธรรมเป็นลักษณะประจำกลุ่มชนในสังคม ทำให้บุคคลมองเห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ในเชิงเปรียบเทียบได้ชัดเจน

2. ความหมายและบทบาทของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (intercultural communication) เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดและการตีความหมายระหว่างคนต่างวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมของมนุษย์เปลี่ยนจากการติดต่อสื่อสารเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกันมาเป็นการติดต่อสื่อสารข้ามกลุ่ม ความเข้าใจเฉพาะการสื่อสารในวัฒนธรรมของตนเองหรือการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเดียวกันจึงไม่เพียงพอ Jandt (2000) กล่าวว่าในภาวะปัจจุบัน มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อหรือพบปะกับคนจากหลากหลายวัฒนธรรม มนุษย์มี

"หน้าที่" ที่จะต้องเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมต่างๆ ยอมรับในความแตกต่างนั้นๆ และพัฒนาตนให้เป็นผู้มีประสิทธิภาพในการสื่อสารต่างวัฒนธรรม และการที่เรารู้จักคนอื่นมากๆ จากหลากหลายวัฒนธรรมจะช่วยให้เรารู้จักและเข้าใจตนเองและยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ทั้งนี้เมื่อเรามีโอกาสติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่นและรู้จักวัฒนธรรมอื่นๆ มากขึ้น ก็จะมีโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เชิงวัฒนธรรม (changing cultural space) หรือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น (Martin & Nakayama, 2007) หรือแม้แต่การถ่ายเทและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มมากขึ้นจนอาจเกิดปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่า "การปรับตัวเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่" (acculturation) และ "การกลืนหรือกลืนกลายวัฒนธรรม" (assimilation) หรืออาจเกิดความรู้สึกสับสนและแปลกแยก (culture shock) ซึ่งเกิดขึ้นกับคนที่ต้องไปใช้ชีวิตในสังคมที่มีวัฒนธรรมซึ่งแตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมของตนโดยสิ้นเชิง (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2548)

3. ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมและการใช้ภาษา

ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ที่ต่างส่งเสริมซึ่งกันและกัน เนื่องจากวัฒนธรรมคือสิ่งที่คนในสังคมทำหรือคิดโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ และไม่ว่าเราจะคิดเกี่ยวกับอะไรและคิดอย่างไร เราจะต้องใช้กระบวนการทางภาษาที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมทั้งสิ้น ระบบภาษาจึงทำให้เราเห็นวัฒนธรรม สังคมและการมองโลกของคนที่ใช้ภาษานั้นๆ ด้วย ดังนั้นในการเรียนการสอนภาษาจึงควรมีการสอดแทรกความรู้ทางวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาด้วย เพราะนอกจากจะเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนแล้วยังเป็นการเปิดโลกทัศน์หรือมุมมองใหม่ให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย (สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532) นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนภาษาอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของชาติตนเองมากขึ้น และชื่นชอบเจ้าของภาษานั้นๆ (Kitao, 1991) การสอนภาษาไปพร้อมกับการสอนวัฒนธรรมยังมีผลต่อความเข้าใจภาษาดีกว่าการเรียนรู้ตัวภาษาแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (communication across culture) ซึ่งให้ความสำคัญกับความเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานอกเหนือจากความคล่องทางภาษา ในแง่ของความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น สิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจไม่ถูกต้องเหมาะสมในอีกวัฒนธรรมหนึ่งก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเน้นความรู้และการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมของภาษานั้นๆ การตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรม (cultural awareness) จึงไม่ใช่เพียงแค่การใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเป็นอย่างดีอีกด้วย (ราเชน มีศรี, 2548)

4. เนื้อหาวัฒนธรรมในชั้นเรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศ

Steele (2002) ได้กำหนดหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับกลาง ไว้ 7 ด้าน ตามแนวโน้มปัจจุบันของสังคมวัฒนธรรมฝรั่งเศส ได้แก่ 1) Repères géographiques เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของประเทศฝรั่งเศส 2) Repères historiques เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส 3) Repères politiques เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับ

ระบบการเมืองการปกครองของประเทศฝรั่งเศส 4) Repères économiques เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของประเทศฝรั่งเศส 5) Repères sociaux เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสังคมของประเทศฝรั่งเศส 6) Repères culturels เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศฝรั่งเศส 7) Repères quotidiens เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศส

Carlo & Causa (2003) ได้จัดหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมไว้ 6 หัวข้อ ดังนี้ 1) L'espace français เพื่อให้ผู้เรียนเห็นลักษณะทั่วไปของประเทศฝรั่งเศส 2) La France dans le monde เพื่อให้ผู้เรียนเห็นบทบาทและความสำคัญของประเทศฝรั่งเศสบนเวทีโลก 3) La vie au quotidien เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศส 4) Le temps libre เพื่อให้ผู้เรียนเห็นการดำเนินชีวิตในยามว่างของคนฝรั่งเศส 5) La vie en société เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมของชาวฝรั่งเศส 6) Les évolutions récentes เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ Mauchamp (2004) ได้นำเสนอหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมฝรั่งเศสโดยเสนอภาพวิวัฒนาการตั้งแต่ยุคเก่าจนถึงสมัยใหม่ในหัวข้อต่อไปนี้ 1) Douce France... ภูมิศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส 2) Il était une fois la France ประวัติศาสตร์ประเทศฝรั่งเศส 3) Créations et traditions วิวัฒนาการของภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี 4) La France aux multiples visages ลักษณะเด่นของแคว้นต่างๆ 5) La France d'outre-mer ดินแดนโพ้นทะเลของประเทศฝรั่งเศส และ 6) L'Union européenne สหภาพยุโรป

จากการศึกษาหัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าในภาพรวมมีหัวข้อเนื้อหาที่สอดคล้องกัน และเป็นที่น่าสังเกตว่าหัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมที่ปรากฏในช่วงต้นของคริสต์ศตวรรษที่ 21 นี้ จะมีการกล่าวถึงเรื่องประเทศฝรั่งเศสในเชิงพหุวัฒนธรรม ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้อพยพในประเทศฝรั่งเศส ความสัมพันธ์ของประเทศฝรั่งเศสกับสหภาพยุโรปและประชาคมโลกผู้พูดภาษาฝรั่งเศส รวมทั้งบทบาทของประเทศฝรั่งเศสบนเวทีโลก

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวัฒนธรรมภาษาต่างประเทศ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาต่างประเทศ

2. ทำตารางวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศส โดยปรับมาจาก López (2001) และ De Méo (1982) เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์แบบเรียนที่ใช้สำหรับการสอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะและมีประเด็นที่ครบถ้วน ทันสมัย ส่วนหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมนั้นปรับมาจาก Steele (2002) และ Mauchamp (2004) เพื่อให้มีหัวข้อเนื้อหาที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกส่วนของวัฒนธรรมและสังคมของประเทศฝรั่งเศสปัจจุบัน

3. นำตารางวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4. สำรวจและคัดเลือกหนังสือแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติที่มีอยู่ในท้องตลาดตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตของงานวิจัย ได้แก่ 1) Entrée en matière I 2) Festival I 3) Métro Saint-Michel I 4) Métro Saint-Michel II 5) Alors ? I 6) Écho I 7) Ici II และ 8) Scénario I ซึ่งตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Clé international สำนักพิมพ์ Hachette และสำนักพิมพ์ Didier

5. ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์และการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติทั้ง 8 เล่มที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกับการวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (รัศมี จิ๋วเจียม, 2538) สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติได้ดังนี้

ลักษณะประเทศฝรั่งเศสในภาพรวม

ในแบบเรียนสมัยใหม่จะมีการกล่าวถึงประวัติความเป็นมา เรื่องราวในประวัติศาสตร์ของชาวฝรั่งเศส บุคคลผู้มีชื่อเสียงในอดีต สภาพภูมิศาสตร์ สถานที่สำคัญๆ ของประเทศฝรั่งเศสน้อยลงเมื่อเทียบกับแบบเรียนยุคเก่า ทั้งนี้เพราะแบบเรียนยุคเก่าจะเน้นการนำเสนอวัฒนธรรมระดับชาติ (culture nationale) ที่เป็นบริบทเฉพาะประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น และอาจเนื่องจากในปัจจุบันประเทศฝรั่งเศสมีนโยบายที่จะประสานสัมพันธ์และร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้า กับนานาชาติมากขึ้น อีกทั้งมีนักศึกษา นักท่องเที่ยว ผู้มาอยู่อาศัยและมาทำงานจากประเทศอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติยุคใหม่จึงให้น้ำหนักกับข้อมูลเนื้อหาภูมิศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่นอกเหนืออาณาเขตประเทศฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศต่างๆ ในยุโรปและประเทศผู้พูดภาษาฝรั่งเศส

วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม

เป็นที่น่าสังเกตว่าในแบบเรียนสมัยใหม่ บทอ่านที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมจะมีสอดแทรกน้อยลงเมื่อเทียบกับแบบเรียนสมัยก่อน เท่าที่พบจะมีการนำบทกวีสั้นๆ หรือนิทานมาเป็นบทอ่านบ้าง และหัวข้อเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศก็มีน้อยลงเช่นกัน ส่วนทางด้านศิลปะจะเป็นการนำเสนอรูปภาพผลงานทางศิลปะมากกว่าเป็นบทอ่าน แต่สิ่งที่ปรากฏมากในแบบเรียนสมัยใหม่จะเป็นหัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต เช่น รูปแบบบ้านในสมัยโบราณ (les maisons traditionnelles) ความเป็นมา

ของย่านเก่าแก่ในปารีส อาจเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของแบบเรียนเป็นชาวต่างชาติ จึงต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย หรือการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตในวัยเยาว์ของตัวละคร อาจด้วยกระแสของการโหยหาอดีตของผู้คนที่อยู่ในโลกสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวไปอย่างรวดเร็ว เรื่องราวเก่าๆ ที่ปรากฏจึงเป็นเสมือนการหวนระลึกถึงความเป็นมาและการดำรงอัตลักษณ์ของตนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

วัฒนธรรมประเพณีร่วมสมัย

หัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมที่ยังคงพบมากเหมือนในแบบเรียนสมัยก่อน ได้แก่ งานอดิเรก วันหยุดและวันหยุดพักผ่อน งานฉลองในเทศกาลต่างๆ สื่อมวลชนแขนงต่างๆ เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของคนฝรั่งเศส ส่วนหัวข้อที่ปรากฏน้อยลง ได้แก่ เพลง ดนตรี ภาพยนตร์ มหรสพของประเทศฝรั่งเศส อาจเนื่องจากประเทศฝรั่งเศสเน้นความเป็นสากลมากขึ้น ไม่ได้นำเสนอเฉพาะวัฒนธรรมร่วมสมัยในบริบทของประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น และเพื่อเป็นการตอบสนองกลุ่มผู้เรียนที่มีหลากหลายเชื้อชาติมากขึ้น แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสมัยใหม่จึงได้นำเสนอวัฒนธรรมประเพณีร่วมสมัยในบริบทของประเทศผู้พูดภาษาฝรั่งเศสอื่นๆ เช่น เพลง ดนตรี นักร้อง นักแต่งเพลงของประเทศแคนาดา เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งที่พบคือในแบบเรียนยุคใหม่มีการนำเสนอหัวข้อเกี่ยวกับศิลปะเชิงพหุวัฒนธรรมซึ่งก็สอดคล้องกับสังคมของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบันที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น

วิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศส

หัวข้อเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศสที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากแบบเรียนยุคก่อน ได้แก่ การศึกษาการดำเนินชีวิต การทำงาน/อาชีพ การขนส่งมวลชนและการท่องเที่ยว การเมือง/กฎหมาย แต่รายละเอียดของเนื้อหาจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยจะมีความสอดคล้องกับยุคสมัยและเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามพบว่ามีหัวข้อที่ปรากฏขึ้นใหม่ ได้แก่ รูปแบบครอบครัวยุคใหม่ เช่น การที่หญิงชายอยู่กินร่วมกันโดยไม่จัดพิธีแต่งงานตามประเพณี การทำสัญญาการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน (PACS) หรือรูปแบบครอบครัวยุคใหม่ที่พ่อแม่ต่างมีลูกติดแล้วมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของโลกปัจจุบันที่ส่งต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและความเชื่อของชาวฝรั่งเศสด้วย นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอหัวข้อเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในแบบเรียนด้วย เช่น การสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตและการโคลนนิ่ง เป็นต้น ซึ่งก็สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสโลกาภิวัฒน์ในปัจจุบัน รวมทั้งพบว่ามีการพูดถึงเรื่องสิทธิสตรีและการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ทันสมัยตามภาวการณ์ของโลกในปัจจุบันด้วย

บทบาทของวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่มีต่อประเทศต่างๆ

หัวข้อเกี่ยวกับบทบาทของวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่มีต่อประเทศต่างๆ มีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ในแบบเรียนสมัยก่อนจะมีการกล่าวถึงแต่เพียงเมืองควีเบคซึ่งได้รับอิทธิพลทางภาษาและวัฒนธรรมจากประเทศฝรั่งเศสโดยตรง แต่ในแบบเรียนสมัยใหม่ มีการกล่าวถึง สหภาพยุโรป ประชาคมโลกผู้พูดภาษาฝรั่งเศส บุคคลที่มีชื่อเสียงของประเทศผู้พูดภาษาฝรั่งเศส การใช้ภาษาฝรั่งเศสของประเทศผู้พูดภาษาฝรั่งเศสที่หลากหลาย เช่น การใช้ภาษาฝรั่งเศสของคนควีเบคหรือคนเบลเยี่ยม ตลอดจนความรุ่งเรืองของภาษาและศิลปะฝรั่งเศสที่ปรากฏในประเทศต่างๆ อันสะท้อนถึงนโยบายในการรักษาไว้ซึ่งบทบาทและความสำคัญของภาษาฝรั่งเศส รวมทั้งเผยแพร่วัฒนธรรมฝรั่งเศสให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ปัญหาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม

หัวข้อนี้เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในแบบเรียนยุคเก่า เนื้อหาที่พบเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของผู้อพยพ การแบ่งแยกสิทธิมนุษยชน ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ชีวิตนักศึกษาต่างชาติในประเทศฝรั่งเศส ปัญหาด้านมนุษยธรรม เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้สืบเนื่องมาจากการที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม มาอยู่ร่วมกันในประเทศฝรั่งเศส เห็นได้จากแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติในยุคใหม่นี้ จะมีการเดินเรื่องผ่านทางตัวละครหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวโมร็อกโค ชาวเอธิโอเปีย ชาวโปแลนด์ และชาวจีน ในขณะที่แบบเรียนยุคเก่าจะมีแต่ตัวละครที่เป็นชาวฝรั่งเศสโดยกำเนิดเท่านั้น แบบเรียนยุคใหม่จึงสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเหล่านี้ผ่านทางหัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมในบทเรียนต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นชาวต่างชาติได้ตระหนักและเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตในประเทศฝรั่งเศส และสำหรับผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติที่อยู่นอกประเทศฝรั่งเศสจะได้รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมฝรั่งเศสผ่านทางการเรียนด้วยแบบเรียนยุคใหม่นั้นๆ

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทุกหัวข้อ กล่าวคือ ลักษณะประเทศฝรั่งเศสในภาพรวม วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม วัฒนธรรมประเพณีร่วมสมัย วิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศส บทบาทของวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่มีต่อประเทศต่างๆ ปัญหาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม โดยหัวข้อที่มีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมหัวข้อใหม่ๆ มากที่สุด ได้แก่ วิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศส บทบาทของวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่มีต่อประเทศต่างๆ ปัญหาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหัวข้อเนื้อหาที่พบในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับสภาพสังคมและบริบทของประเทศฝรั่งเศสที่เปลี่ยนไป อนึ่ง ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีและหลักการการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารในปัจจุบันที่มีแนวคิดว่าผู้ส่งสารจะประสบความสำเร็จในการสื่อสารได้นั้นมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ภาษาเพียงอย่างเดียว

แต่ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของคู่สนทนานั้นๆ ด้วย ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละประเทศก็จะแตกต่างกันไป มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ดังนั้น แบบเรียนภาษาต่างประเทศสำหรับชาวต่างชาติในปัจจุบันจึงมีวัตถุประสงค์ในการสร้างสมรรถวิสัยในการสื่อสารด้วยภาษาเป้าหมายที่เรียนพร้อมไปกับสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงได้พบว่ามีการนำเสนอหัวข้อใหม่ๆ เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย (ดูตารางภาคผนวก ก)

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติในระดับอื่นๆ ที่ต่อยอดจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ระดับ B1, B2, C1 และ C2 เพื่อให้เห็นภาพวิวัฒนาการของหัวข้อเนื้อหาและการสอนวัฒนธรรมฝรั่งเศสครบทุกระดับ

2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสเฉพาะด้าน เช่น แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษาฝรั่งเศสเพื่อการโรงแรมและการท่องเที่ยว ภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างจากแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสทั่วไปหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งยังจะเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบหัวข้อเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติที่จัดทำโดยสำนักพิมพ์ประเทศฝรั่งเศสและสำนักพิมพ์ประเทศผู้พูดภาษาฝรั่งเศส ดังเช่น เมืองควีเบค ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นประเทศที่พูดภาษาฝรั่งเศสที่กว้างใหญ่ที่สุดและได้มีการผลิตแบบเรียนสำหรับสอนภาษาฝรั่งเศสให้ชาวต่างชาติอย่างมากมาย ผลการเปรียบเทียบเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนของทั้งสองประเทศดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจและเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่เชิงวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธำรง บัวศรี. 2542. **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. 2519. **แบบเรียนภาษาไทย ท.031**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ภรรดา ทามุระ. 2549. **รายงานการวิจัยเรื่องภาพของประเทศเยอรมนีที่นำเสนอในตำราเรียนภาษาเยอรมันเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เมตตา วิวัฒนานุกูล. 2548. **การสื่อสารต่างวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัศมี จิ๋วเจียม. 2538. “การวิเคราะห์แบบเรียนภาษาฝรั่งเศสชุด Méthode Orange สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ราเชน มีศรี. 2548. “สีสันภาษาอังกฤษ: การสอนวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาในห้องเรียน.” ใน **มิติเพื่อการพัฒนาภาษา: กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**, หน้า 44-58. เริงรัชนี นิ่มนวล และคณะ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สอางค์ มะลิกุล. 2535. **รายงานการวิจัย การพัฒนาเอกสารเสริมความรู้วัฒนธรรมฝรั่งเศสสำหรับครูสอนภาษาฝรั่งเศส**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. 2532. **การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Allen, E.D., & Valette, R.M. 1977. **Classroom Techniques: Foreign languages and English as a second language**. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Béacco, J.-C. 2007. **L’approche par compétences dans l’enseignement des langues**. Paris: Didier.

Carlo, C., & Causa, M. 2003. **Civilisation progressive du français avec 400 activités**. Niveau débutant. Paris: Clé International.

De Méo, P. 1982. “Proposition pour l’analyse du contenu socio-culturel des manuels de français langue seconde.” **The French Review**. 55, 4: 503-509.

Jandt, F.E. 2000. **Intercultural communication: An introduction**. Thousand Oaks: Sage

Jones, M., Jones, R., and Woods, M. 2004. **An introduction to political geography, Space, place and politics**. New York: Routledge.

Kitao, K. 1991. “Teaching culture in foreign language instruction in the United States.” [Online]. 28 April 2010. Last update. Available: http://www.arkeric.org. [Accessed 2 May 2010].

Littlewood, W. 1981. **Communicative language teaching**. Cambridge: Cambridge University Press.

López, J.S. 2001. “Grille d’analyse des manuels/ensembles pédagogiques de FLE.” [Online]. 5 May 2010. Last update. Available: http://www3.unileon.es/dp/dfm/flenet/grilles2.html. [Accessed 12 May 2010].

Martin, J.N., & Nakayama, T.K. 2007. **Intercultural communication in contexts**. Boston: Mc-Grawhill.

Mauchamp, N. 2004. **La France de toujours**. Paris: Clé International.

Steele,R. 2002. **Civilisation progressive du français avec 400 activités**. Paris: Clé International.

ภาคผนวก ก ตารางสรุปหัวข้อเนื้อหาวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

แบบเรียน หัวข้อเนื้อหา	Entrée en matière I	Festival I	Métro Saint-Michel I	Métro Saint-Michel II	Alors? I	Écho I	Ici II	Scénario I
1) La découverte de la France ลักษณะประเทศฝรั่งเศสในภาพรวม								
ลักษณะกายภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
ประชากร			✓					
สัญลักษณ์ประจำชาติ	✓	✓	✓		✓		✓	✓
2) La culture traditionnelle วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม								
วรรณกรรม	✓					✓		
ประวัติศาสตร์	✓		✓		✓	✓		✓
ศิลปะ	✓						✓	
เรื่องราวในอดีต	✓		✓	✓	✓	✓		
การเมืองระบอบเก่า					✓			
3) La culture vivante วัฒนธรรมประเพณีร่วมสมัย								
ภาษา	✓	✓				✓		
เพลงและดนตรี						✓	✓	
ภาพยนตร์						✓		
มหรสพ	✓					✓	✓	
งานอดิเรก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
งานฉลองในเทศกาลต่าง ๆ	✓	✓		✓	✓			✓
วันหยุดและวันหยุดพักผ่อน			✓	✓		✓	✓	✓
สื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ	✓	✓		✓		✓		
ศิลปะเชิงพหุวัฒนธรรม	✓				✓			
4) La découverte de la vie française วิถีชีวิตของชาวฝรั่งเศส								
ครอบครัว			✓		✓	✓	✓	
การศึกษา	✓	✓				✓	✓	✓
การดำเนินชีวิต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การทำงาน/อาชีพ	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓

แบบเรียน หัวข้อเนื้อหา	Entrée en matière I	Festival I	Métro Saint-Michel I	Métro Saint-Michel II	Alors? I	É cho I	Ici II	Scénario I
การบริโภคอุปโภค	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
การขนส่งมวลชนและการท่องเที่ยว		✓	✓	✓		✓		✓
การเมือง/กฎหมาย	✓	✓	✓		✓		✓	
รูปแบบของครอบครัวยุคใหม่		✓	✓	✓		✓	✓	✓
เทคโนโลยีสมัยใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
การรักษาสิ่งแวดล้อม				✓			✓	
สิทธิสตรี	✓							
5) La culture française dans le monde บทบาทของวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่มีต่อประเทศต่างๆ								
สหภาพยุโรป	✓		✓			✓	✓	✓
ประชาคมโลกผู้พูดภาษาฝรั่งเศส	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
บุคคลที่มีชื่อเสียงของประเทศผู้พูดภาษาฝรั่งเศส	✓				✓	✓		
ความรุ่งเรืองของภาษาและศิลปะฝรั่งเศสที่ปรากฏในประเทศต่าง ๆ	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
การดึงดูดนักท่องเที่ยว	✓	✓		✓				
6) La problématique interculturelle ปัญหาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม								
การอพยพ					✓			
การแบ่งแยก/สิทธิมนุษยชน	✓						✓	
ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม				✓				✓
ชีวิตนักศึกษาต่างชาติในประเทศฝรั่งเศส	✓	✓	✓			✓		
มนุษยธรรม	✓						✓	